

REFLEXE PROSTŘEDNICTVÍM POZOROVÁNÍ VÝUKY

(ZLEPŠOVÁNÍ KVALITY UČITELE z hlediska zvyšování jeho citlivosti k rozdílnosti vzdělávacích potřeb žáků)

CÍLE

Každý učitel se setkává s výzvou respektovat a uspokojovat potřeby žáků s rozdílnými schopnostmi. Tento reflektivní nástroj podporuje přemýšlení o různých aspektech a dilematech, které otázka diferenciacce žáků přináší.

CÍLOVÁ SKUPINA

Tento nástroj může být využit učiteli nebo studenty učitelství během jejich prezenčního nebo kombinovaného vzdělávání. Skupina by měla mít nejméně 6 účastníků.

SHRNUTÍ/POPIS

V těchto videoukázkách jsou prezentovány způsoby práce učitelů se žáky, kteří pracují v různých skupinách podle výkonnostní úrovně. Pozornost je věnována dvěma věcem a) diferenciaci a b) skupinové práci a skupinám jako takovým. Otázka, jak pracovat se široce rozvětvenou škálou potřeb žáků je nesmírná výzva. Děti mají různé potřeby a učí se různým způsobem; i tempo práce je velmi rozdílné. Učitelé mají plánovat hodiny tak, aby cíle hodin i zvolené strategie uspokojily různé vzdělávací potřeby žáků.

Cíl aktivit:

- ❑ Rozvíjet povědomí učitelů o škále přístupů a možných otázek týkajících se diferenciacce žáků
- ❑ Nabídnout analýzu toho, jak plánování výuky pomůže zlepšit uspokojování množství různých potřeb žáků
- ❑ Zdůraznit důležitost otázek a vysvětlování v podpoře učebních procesů
- ❑ Umožnit učitelům rozvíjet dovednost plánovat výuku s ohledem na různé vzdělávací potřeby žáků

METODY

S odkazem na předcházející, můžete ukázkou sledovat při jednom setkání. Je rozumné rozdělit záznam jednotlivých úkolů ve skupině. Pokud je to první zkušenost s tímto druhem práce, uspořádejte krátkou ukázkou před tím, než začnete.

Potřebná doba je 30 minut pro jednotlivé části, ale je to zcela otevřené.

Zvláště Aktivita 4 vyžaduje více času.

Pokud bude pracovat s více ukázkami, je potřeba se setkat a společně shrnout jednotlivé body než pokročíte dál.

Diskuze by se mohla zaměřit na hlavní cíle jednotlivých cvičení, ale také na způsoby reflexe.

V pracovním listu najdete speciální návrhy, jak pracovat s tímto materiálem společně s typy jednotlivých aktivit.

Jsou zde 4 cvičení; mělo by se pracovat se všemi, aby se dosáhla daného výsledku.

1. Mapování důkazů
2. Uspokojování potřeb
3. Učební záměry učitele
4. Otázky a odpovědi

Výstupem pro účastníky by měla být škála možných strategií a aktivit na podporu uplatnění diferenciovaných přístupů ve výuce. Současně se tu nabízí podporuje reflexe vlastní praxe účastníků s jejími hodnotami/kvalitami a postoji k otázkám různosti potřeb. Také jde o podporu uvědomění si svých vlastních potřeb v oblasti profesního rozvoje a zlepšování kvality své práce.

Než začnete používat kteroukoliv z technik obsažených v našem souboru, prosíme vás, abyste vzali v úvahu fakt, že tyto materiály jsme nepřipravili proto, aby tito učitelští dobrovolníci byli podrobena kritice. Byli vybráni pro své nadšení a ochotu spolupracovat na rozvoji učitelských dovedností. Žádný materiál není předem připraven a nahrán, jsou autenticky natočeny ve třídách. Nejsou ukázkami „toho nejlepšího“. Avšak to, co říkají a dělají, je samozřejmě analyzováno v rámci těchto aktivit. Proto je v pracovních skupinách nesuďte a nevynášejte verdikty.

Oni stejně jako vy jsou učitelé ze škol se všemi silnými i slabými stránkami. Proto byste neměli záznamy komentovat slovy: „Nelíbí se mi to.“ Nebo „Nemohla bych s nimi pracovat“. Můžete se dozvědět cenné a důležité věci o svém učení.

Radíme vám, připravit si vlastní verzi tohoto upozornění, než začnete s prací. Může se také stát, že některý člen skupiny se může cítit zraněný a svým způsobem izolovaný při práci ve skupině. Tyto ukázky obsahují i

rozbor jednotlivých stylů a strategií, obracejí se přímo ke slabostem a silným stránkám jednotlivým členů skupiny. Organizátoři by měli postupovat velmi citlivě při vytváření příležitostí pro rozvíjení spolupráce, zlepšování práce ve skupině a vytváření bezpečného pracovního prostředí, kde se nikdo necítí vyřazeně a ohroženě.

VARIACE

Základní práce ve třídě, postoje a hodnoty, které jsou v této ukázce, se mohou také týkat:

- Rozdílných věkových skupin
- Dalšíh předmětů

Příklad ze sekundární školy by mohl poskytnout materiál pro porovnání a další možnosti je identifikovat otázky, které souvisejí s obecnými přístupy k podpoře diferenciaci.

Pokud pracujete v malých skupinách a skupiny jsou mezinárodní, je nutné využít možnosti seznámit se s množstvím rozmanitých zkušeností, které vyplývají z rozdílných „národních“ kontextů.

PRAMENY

TeacherNet www.teachernet.gov.uk

www.teachingenglish.org.uk/think/methodology/reflection.shtml

www.pearsonpublishing.co.uk/education/samples/s_494342.pdf

MATERIÁLY

DVD s ukázkami práce ve třídě a DVD přehrávač

- Ukázka z hodiny matematiky, učitelka a třída 5-6 letých dětí.
Tři úkoly v oblasti geometrických tvarů.
- Zaměřeno na dvě skupiny žáků a učitelka vysvětluje dva rozdílné přístupy k nim.

NB. Tento materiál může být používán pro vzdělávací účely. Je nutné respektovat, že obrázky dětí a třídy jsou určeny pouze pro promítání na DVD a ne na webu.

DVD si můžete objednat na adrese: M.SNOEK@hva.nl

Silné a slabé stránky

Silné stránky

Učitelům jsou zprostředkovány různé přístupy k výuce jako inspirace k přemýšlení o vlastním pojetí výuky. Analýza hodin a jejich společná reflexe a diskuze s kolegy rozvíjejí reflektivní myšlení učitelů a podporují reflektivní způsob učitelské práce. Účastníkům je nabídnut vhled do různých tříd, do řešení reálných situací výuky a mají možnost též sdílet záměry učitele (v ukázce o nich mluví) i jeho reflexi výuky a to konfrontovat se svými názory a přístupy.

Slabé stránky

Nedostatečná znalost kontextu, příčin a souvislostí pozorovaných jevů.

KONKRÉTNÍ UKÁZKY PRÁCE S VIDEOZÁZNAMY

„KAŽDÉ DÍTĚ JE OSOBNOST: je třeba vycházet vstříc potřebám každého individuálního dítěte“

AKTIVITA 1 - Mapování důkazů (jde o ukázkou - videozáznam zachycující práci učitelky se třídou 5-6 letých dětí, které plní tři úkoly týkající se geometrických tvarů. Jsou zde dvě rozdílné skupiny žáků a učitelka vysvětluje svůj přístup k nim.

NEŽ ZAČNEME

Máme dvě myšlenkové mapy. Jedna je o potřebách a druhá o způsobu jejich uspokojování učitelem (jakými prostředky je uspokojováno).

V každé mapě najdete tři kategorie, dvě z nich mapují dvě rozdílné skupiny a třetí navrhuje strategie, které jsou oběma skupinám žáků společné.

K získání co největšího množství příkladů, rozdělte je mezi členy skupiny.

Nezabývejte se těmi společnými, s těmi budete pracovat při společné debatě po ukázce. Na ukázce je uvedeno, kterou skupinu sledujete.

Ukázka

Mapování důkazů

V této aktivitě se zaměříte na dva důležité aspekty potřeb žáka a způsob jakým učitelka plánuje a připravuje jejich uspokojení. Začněte ukázkou a při jejím sledování a následné debatě byste měli být schopni přidat několik bodů k mapám týkajícím se strategií, které jsou společné pro obě skupiny. Na závěr запиšte důkazy o prostředcích k uspokojování potřeb žáků v obou skupinách.

AKTIVITA 2

Využijete data, která jste shromáždili pro obě skupiny a zkuste zhodnotit, jak pomáhají zvolené prostředky k uspokojování potřeb žáků. Několik otázek se kterými můžete pracovat. Můžete přidat i další.

- Jaké potřeby obecně souvisí s potřebami dané třídy?
- Jaké jsou zásadní rozdíly mezi potřebami dvou skupin?
- Jak učitel uspokojil potřeby jednotlivců ve skupině méně schopných dětí?
- Do jaké míry uspokojil učitel potřeby jednotlivých skupin?

- Shromážděte společné potřeby z obou map. Je možné usoudit, co může být překážkou při plánování potřeb a jejich uspokojování. Co je zásadní pro tuto třídu?

AKTIVITA 3

Tato učitelka ozřejmila své cíle, úmysly, jak postupovat při výuce v těchto skupinách a odůvodnila způsob přípravy i zvolené aktivity.

Tato ukázka je východiskem pro společnou diskuzi. Vodítkem mohou být následující otázky.

- Jaké jsou zásadní záměry učitelky - pro pokročilejší žáky, pro méně schopné žáky?
- Jaké prostředky pro hodinu plánovala, aby svůj záměr realizovala?
- Do jaké míry uspěla? Uveďte důkazy pro zvolené příklady.
- Kdybyste vy byli v roli této učitelky, co byste udělali jinak?

AKTIVITA 4

V této aktivitě budete sledovat způsob kladení otázek, kterými učitel se může rozvíjet a podporovat k žákovo učení. Zaměřte se na:

A) Sběr dat: Záznam otázek učitele.

Napište 4 otázky, které učitel položil a jak žák odpovídal. Zapište přesně použitá slova a druh odpovědi, které dostal.

Otázka 1

Odpověď

Otázka 2

Odpověď

Otázka

Odpověď 3

Otázka 4

Odpověď 4

B) Přemýšlejte o následnosti otázek a souvislostech mezi nimi.

Vysvětlete vaše nápady.

AKTIVITA 5

Důležitou součástí efektivního procesu učení je jeho monitorování.

Přemýšlejte o tom, jaké ukazatele se dají použít pro monitorování. Sestavte seznam ukazatelů, které byly obsaženy v ukázce a zvažte, co je možné dodat na základě vašeho hodnocení efektivnosti učení ve skupině. Například

v jaké míře byste zařadili do hodnocení i to, co vypovídá o osobnosti dítěte, jeho povaze a současně to brání jeho zapojení se do učení.

Můžete sdílet a reflektovat na základě vlastní praxe zkušenosti se skupinovou prací, individuálním přístupem k žákům, konkrétními a strategiemi, které vedou k uspokojování vzdělávacích potřeb žáků. Klíčová otázka je, jak se vám daří uspokojovat potřeby vašich žáků. Můžete posoudit shody i rozdíly ve zkušenostech a přístupech k daným oblastem práce se žáky.

Literatura

Wragg E. (1999). *Classroom Observation 2nd edition*. London: Routledge. (isbn 0-415-19440-7)

Bearne, E. (2002). *Differentiation and diversity in the primary school* (reprinted 2002). London, Taylor & Francis. (Isbn 0-415-13198-7)

Gregory, G. & Kuzmich, L. (2004). *Data Driven Differentiation in the Standards-Based Classroom*. Thousand Oaks, CA: Corwin. (isbn 9780761931584)

Pyryt, M. & Bosetti, B. Accommodating gifted learners in regular classrooms. In: Smith, E. (ed) (2005). *Including the gifted and talented: making inclusion work for more gifted and able learners*. London, Routledge. (Isbn 978-0-415-36110-1)